

6.5.2024

Vastaanottaja
lausuntopalvelu.fi

Viite: OPH-2397-2024

Tehyn lausunto opetushallituksen luonnokseen määräyksestä Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatillisessa koulutuksessa

Tehy lausuu yhdessä Suomen Sairaanhoitajat, Suomen Röntgenhoitajat kanssa opetushallituksen luonnoksen määräyksestä Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatillisessa koulutuksessa.

Valtionneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (673/2017) 20 § säädetään tutkinnoista, joihin sovelletaan SORA-säädöksiä (SORA = ratkaisuja opiskeluun soveltumattomuuteen).

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 40 § mukaisesti opiskelijaksi hakevan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sellaista henkilöä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä, jos lain ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) 81 §:ssä tarkoitettuihin tutkintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.

Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatillisessa koulutuksessa määräys on osa SORA-säädöksiä, joka koskee opiskeluun hakeutumista sekä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista.

Terveydentila- ja toimintakykyvaatimusten lisäksi uudistetaan määräyksen ulkoasu. Yleiset, kaikkia tutkintoja koskevat tekstit viedään määräyksen alkuosaan ja tutkinnot jaotellaan aloittain sekä tutkinnoittain.

Lausuntomme kohdistuu terveys- ja hyvinvointialojen tutkintoihin. Määräys on selkeä ja ymmärrettävä ja tutkintokohtaiset terveydentila- tai toimintakykyvaatimukset kuvattu tarkoituksenmukaisesti terveys- ja hyvinvointialojen osalta.

Määräyksen johdantoteksti auttaa hahmottamaan käsiteltävää asiaa ja johdantoteksti on kattava. Tutkintokohtaiset tekstit ovat selkeästi löydettävissä ja termistö on selkeää, ymmärrettävää ja alalla yleisesti käytössä olevaa. Myös käsitteet ovat mielestämme ajantasaisia.

Mielestämme tutkintokohtaisten terveydentila- tai toimintakykyvaatimusten osalta termistö on selkeää, ymmärrettävää ja toimialalla yleisesti käytössä olevaa. Tutkintokohtaisten terveydentila- tai toimintakykyvaatimusten listaus on kattava.

Tekstit ovat yksiselitteisiä, mutta määräyksen tueksi tarvitaan uudistettu opas. Oppaassa pitää kuvata konkreettisin esimerkein ne tilanteet, joissa henkilö ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä, jos lain ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) 81 §:ssä

6.5.2024

tarkoitettuihin tutkintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Kun opiskelijaksi hakeutuvan terveydentila on pitkäaikaisten somaattisten ja psyykkisten sairauksien vuoksi merkittävästi heikentynyt ei ole tarkoituksenmukaista valita opiskelijaa terveys- ja hyvinvointialojen tutkintoihin. Edellä mainitut alat eivät ole sellaisia, joissa opiskelu tukisi kuntoutumista. Alat ovat kriisissä työvoimapulan vuoksi. Opiskelu tapahtuu lähes pääsääntöisesti työpaikoilla ja opiskelijoilta edellytetään itseohjautuvuutta. Vaikean työvoimatilanteen vuoksi opiskelijat eivät saa usein ammatillisen koulutuksen lain edellyttämää ohjausta työtehtävissä, eikä voida olettaa, että työntekijöillä olisi resursseja tukea opiskelijaa, jolla on vakavia terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyviä haasteita. Opiskelu varmasti on kuntoutumista tukevaa, mutta terveys- ja hyvinvointiala eivät ole soveltuvia aloja, siksi kuntoutumista tarvitseva opiskelija pitää ohjata muille aloille opiskelemaan. Opiskelijaa pitää kuitenkin ohjata ja informoida siitä, että kun hänen terveydentila/toimintakyky on riittävän pitkäaikaisesti palautunut tasapainoon tai syy on lakannut, hänellä on mahdollisuus hakeutua alalle uudestaan. Tosin nykyisen hallitukset toimet eivät tätä tällä hetkellä tue.

Lääkäreitä pitää kouluttaa terveydentilan arviointiin laajasti. Tietämyksemme mukaan lääkärinlausunnot ovat lähes aina opiskelua puoltavia, vaikka kyseessä olisi vaativa sosiaali- ja terveysalan perustutkinto. Lääkärinlausunnossa pitäisi myös kuvata, miten pitkään opiskelijaksi hakeutuvan fyysinen ja psyykkinen terveydentila tulisi olla vakaa ennen koulutukseen hakeutumista uudelleen. Arvio terveydentilasta pitää tehdä riskiperustaisesti. Lääkärit tarvitsevat työkalun tasavertaisen ja oikeudenmukaisen arvioinnin tueksi. Ei ole tarkoituksenmukaista ottaa opiskelijaksi sellaista henkilöä, joka ei pysty osallistumaan opintoihin eikä työskentelemään alalla.

Nykyiset opiskeluoikeuden peruuttamiskäytännöt on laajalti koettu toimimattomiksi. Näyttäisi siltä, että koulutuksenjärjestäjät ja opettajat eivät välttämättä ole tietoisia siitä, että opiskeluoikeuden voi peruuttaa silloin, kun opiskelija on tutkintoa suorittamaan hakeutuessaan salannut sellaisen tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen ottamisensa opiskelijaksi. Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua suorittamaan muuta tutkintoa tai koulutusta. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sora-ratkaisuja-soveltumattomuuteen#anchor-opiskeluoikeuden-peruuttaminen>

Lisäksi ehdotamme, että terveydentilavaatimukseen lisätään ”sellainen näön tai kuulon heikkous, jota ei voida korjata apuvälineillä”.

Helsingissä 6.5.2024

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Kirsi Coco koulutuspoliittinen asiantuntija kirsi.coco@tehy.fi